

La Diputació de Barcelona, a través de la Xarxa de Parcs Naturals, gestiona amb els ajuntaments dotze espais naturals d'un alt valor paisatgístic, ecològic i cultural: Parc Natural del Montseny, Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Parc del Montnegre i el Corredor, Parc del Garraf, Parc del Castell de Montesquiú, Parc d'Olèrdola, Parc del Foix, Parc de la Serralada de Marina, Parc de la Serralada Litoral, Espai Natural de les Guilleries-Savassona, Parc Agrari del Baix Llobregat i Parc de Collserola.

www.diba.cat/parcsn
www.diba.cat/parcsn/newsletter

ISBN: 978-84-9803-38-4-7

El Parc del Montnegre i el Corredor

La Xara i el Pau i la guerra dels banyarriquers

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Espais Naturals
Xarxa de Parcs Naturals

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Espais Naturals
Xarxa de Parcs Naturals

El Parc del Montnegre i el Corredor

La Xara i el Pau i la guerra dels banyarriquers

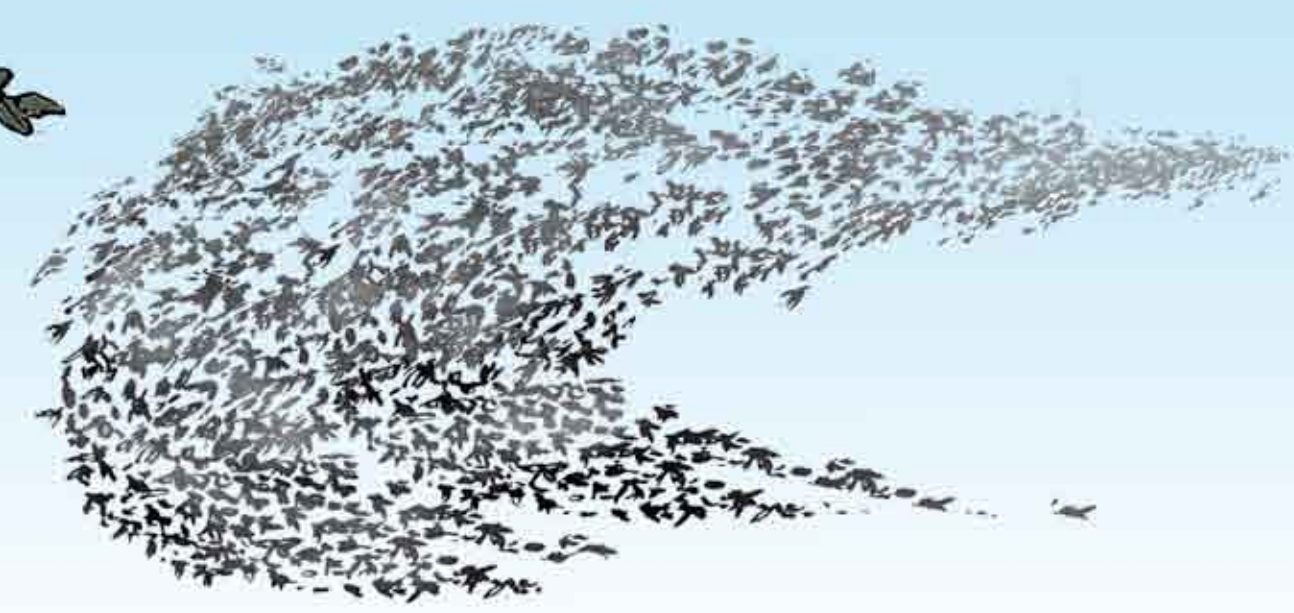
Text: Gonçal Luna

Il·lustracions: Susanna Campillo

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Espais Naturals
Xarxa de Parcs Naturals

L'estol dels escarabats

La Xara i el Pau no havien vist mai un bosc tan ombrívol. La major part dels arbres eren alzines, de fulla gairebé negra. I eren tan altes i atapeïdes de branques que les copes no deixaven veure el cel. Semblava ben bé que es trobaven en una selva. Era un bosc tan fosc que, ara, el Pau i la Xara començaven a entendre per què en aquesta muntanya li deien el Montnegre.

Algunes de les alzines eren diferents. Tenien una escorça gruixuda i rugosa com el suro. En algunes parts del bosc, aquestes alzines rares eren majoria. Quan passava això, el bosc es feia més clar, i aleshores els nois sí que podien veure el cel.

Va ser en un d'aquells espais que la Xara i el Pau van sentir un brunzit inquietant. Els nois van aixecar el cap i van poder observar un fe-

nomen estrany: un grup d'insectes grossos volaven en direcció cap al sud, com si fossin un estol d'estornells o de pardals. Això era molt sorprenent, i la Xara i el Pau van tenir la sensació d'haver entrat al país dels contes, a una altra dimensió on tot era possible.

Mentrestant, camina que caminaràs, se'ls havia fet tard. Volien fer nit a la parròquia d'Hortsavinyà. Però ara ja fosquejava, i van pensar que seria millor buscar un altre lloc per dormir.

Però, on?

Al lluny, entre els arbustos, van distingir la llum tremolosa i càlida d'una foguera.

Es van afanyar a anar a trobar-la.

La llegenda dels corcs

Quan hi van arribar, ja era plena nit. Al costat d'una cabana de branques, un grup de persones estava reunit al voltant d'un petit foc. Callaven, i semblaven capficats. La llum de les flames es reflectia a les cares, i accentuava l'aspecte de preocupació. Era evident que els en passava alguna de grossa. Un noi d'uns catorze anys es va aixecar i va anar a saludar la Xara i el Pau.

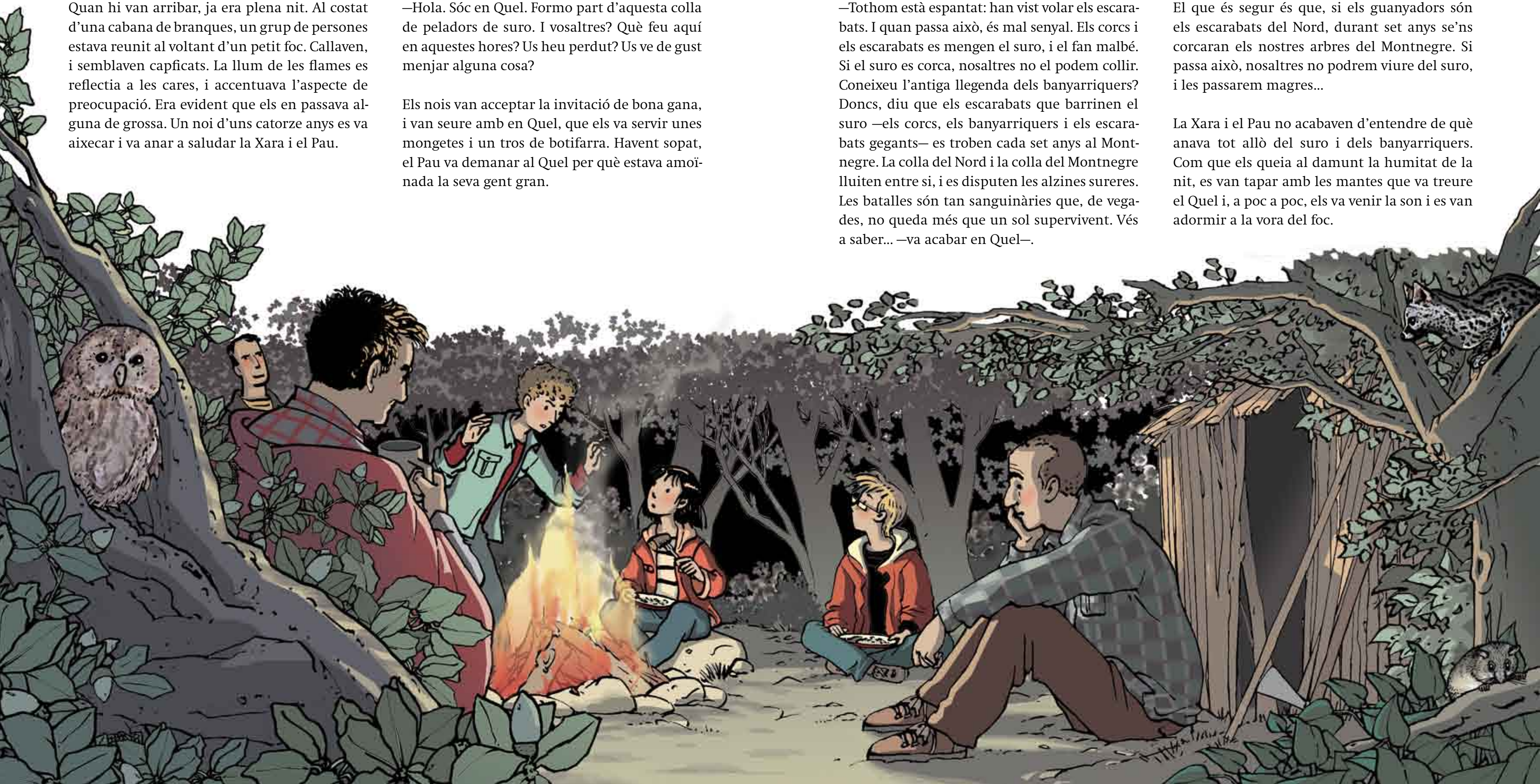
—Hola. Sóc en Quel. Formo part d'aquesta colla de peladors de suro. I vosaltres? Què feu aquí en aquestes hores? Us heu perdut? Us ve de gust menjar alguna cosa?

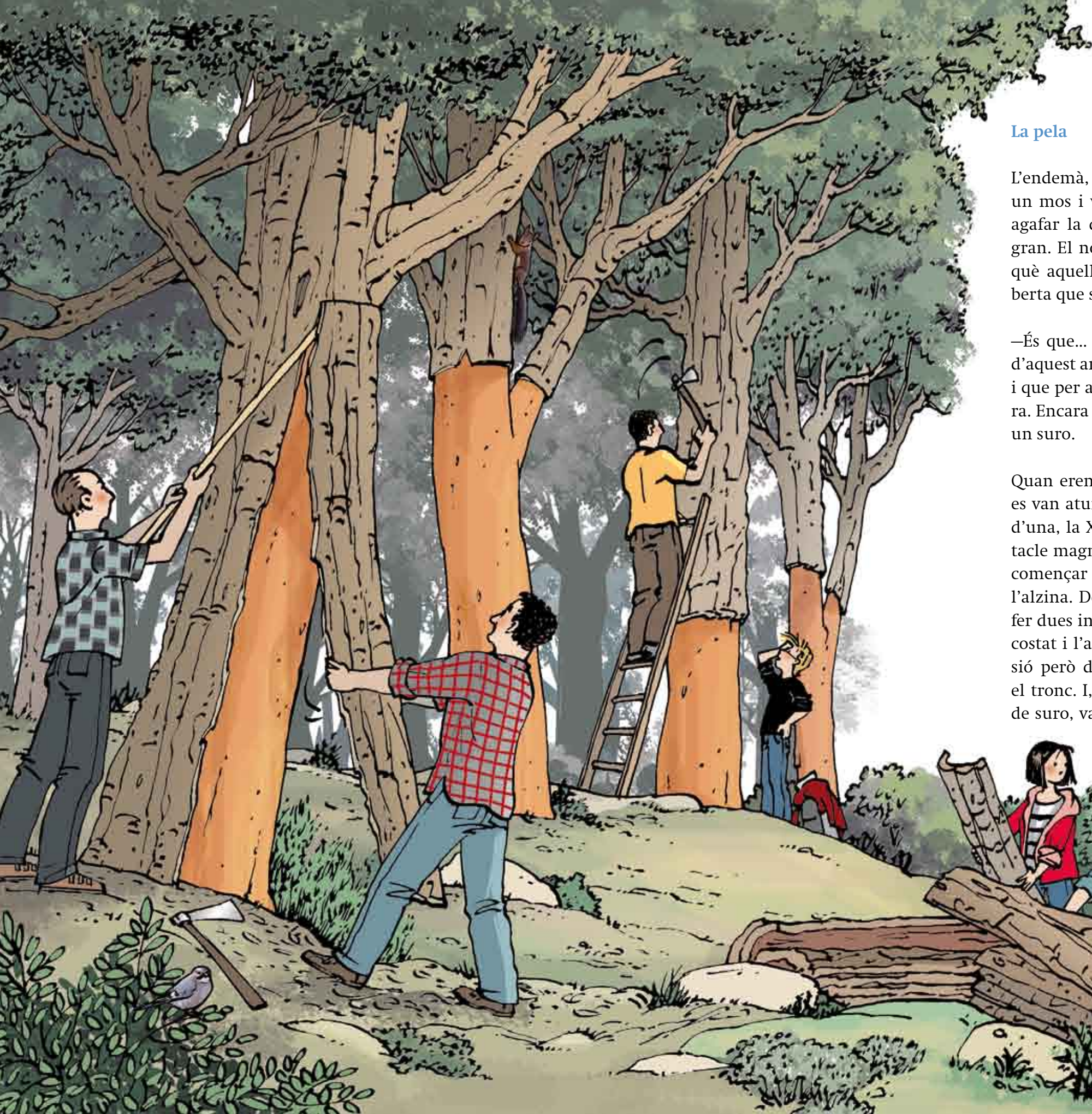
Els nois van acceptar la invitació de bona gana, i van seure amb en Quel, que els va servir unes mongetes i un tros de botifarra. Havent sopat, el Pau va demanar al Quel per què estava amoïnada la seva gent gran.

—Tothom està espantat: han vist volar els escarabats. I quan passa això, és mal senyal. Els corcs i els escarabats es mengen el suro, i el fan malbé. Si el suro es corca, nosaltres no el podem collir. Coneixeu l'antiga llegenda dels banyarriquers? Doncs, diu que els escarabats que barrinen el suro —els corcs, els banyarriquers i els escarabats gegants— es troben cada set anys al Montnegre. La colla del Nord i la colla del Montnegre lluiten entre si, i es disputen les alzines sureres. Les batalles són tan sanguinàries que, de vegades, no queda més que un sol supervivent. Vés a saber... —va acabar en Quel—.

El que és segur és que, si els guanyadors són els escarabats del Nord, durant set anys se'ns corcaran els nostres arbres del Montnegre. Si passa això, nosaltres no podrem viure del suro, i les passarem magres...

La Xara i el Pau no acabaven d'entendre de què anava tot allò del suro i dels banyarriquers. Com que els queia al damunt la humitat de la nit, es van tapar amb les mantes que va treure el Quel i, a poc a poc, els va venir la son i es van adormir a la vora del foc.

La pela

L'endemà, es van aixecar de bon matí, van fer un mos i van marxar de seguida. En Quel va agafar la destal de pelar i va seguir la gent gran. El noi va explicar a la Xara i el Pau per què aquelles alzines estranyes tenien una coberta que semblava suro:

—És que... el suro és justament això: l'escorça d'aquest arbre, que és molt semblant a l'alzina, i que per això es diu, precisament, alzina sureira. Encara que nosaltres en diem, simplement, un suro.

Quan eren prop de Sant Martí de Montnegre, es van aturar al peu d'una surera enorme. Tot d'una, la Xara i el Pau van assistir a un espectacle magnífic: la pela del suro. Els homes van començar a copejar l'escorça, tot al voltant de l'alzina. Després, amb la destal de pelar, van fer dues incisions al suro, de dalt a baix, i a un costat i l'altre de l'arbre. Ho van fer amb decisió però delicadament, amb cura de no ferir el tronc. I, tot seguit, per extreure les planxes de suro, van ficar el mànec de la destal entre

l'escorça i el tronc i van començar a fer palanca. A més del mànec, també utilitzaven un pal prim i molt llarg, que ells anomenaven la burja. A poc a poc, dues plaques d'escorça es van anar desprenent de l'arbre.

—D'aquestes planxes en diem rusques, o també pannes —va dir en Quel—. La primera pela la fem quan les sureres tenen trenta o quaranta anys d'edat: aquest primer suro que dona l'arbre, quan no ha estat mai pelat abans, és el pelagrí. És molt rugós i es fa servir per muntar els pessebres.

Encara que només tenia catorze anys, en Quel parlava com un adult. I els homes de la colla el tractaven també com una persona gran. Bosc endins se sentia el repic del picot verd. A l'altra banda del camí va aparèixer un altre home, acompanyat d'un parell d'ases.

—Però, mireu —va dir el Quel—, ja ve el Genís amb els rucs. Què es diu a Sant Celoni, Genís?

El suro corcat

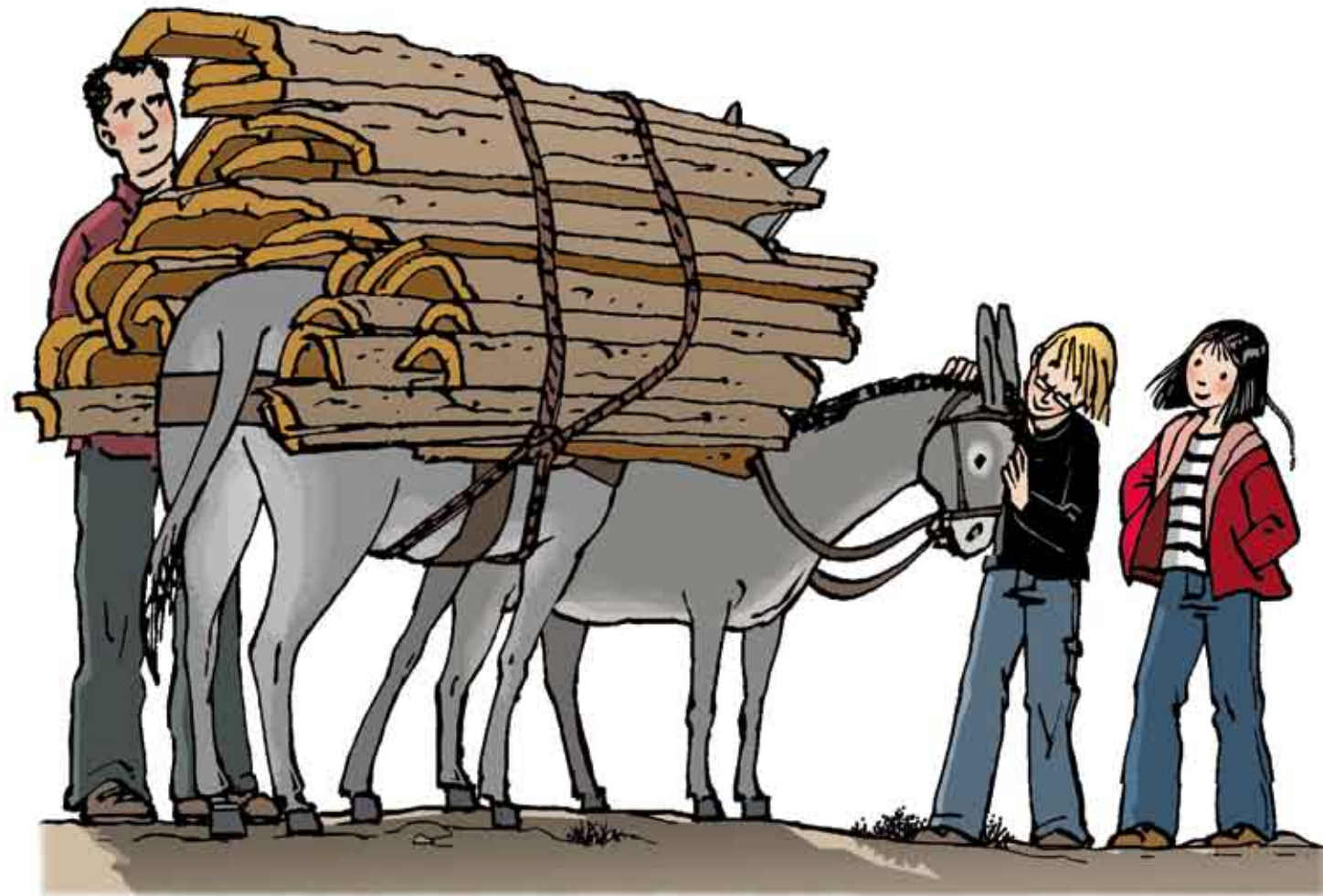
Amb una gran destresa, en Genís i els homes de la colla van apilar les pannes de suro i les van anar carregant sobre els burrets, fins que no se'ls veien ni les orelles, perquè el suro és molt lleuger i, els animals, forts. Mentrestant, en Quel va acabar d'explicar les feines del suro a la Xara i el Pau.

—Després d'extreure el pelagrí, la pela es repeteix cada dotze o catorze anys, a criteri del nostre cap de colla. Aleshores, el suro ja és llis, i s'utilitza per fabricar taps per a les ampolles

de vi. El suro del Montnegre és molt preuat, perquè se'n fan uns taps de molta qualitat. Ara, el Genís baixarà el suro a Sant Celoni, cap a fàbrica. Allà tallaran els taps, i després els enviaran arreu, fins i tot a França.

De sobte, un dels homes va fer un crit espavorant:

—Manoi de bèsties! Corcs maleïts! Mireu-me això!

Un dels peladors de la colla brandava amb ràbia una panna de suro. Estava vermell com un tomàquet, i no parava de renegar. Aleshores va rebotir la planxa contra el terra i tothom va córrer a mirar-se-la. La panna de suro estava inserrible, tota corcada. La Xara i el Pau l'observaven amb curiositat científica. L'expressió d'en Quel, en canvi, era d'una gran decepció, com si se li acabés de trencar una joguina nova. La Xara se'n va adonar:

—No s'hi pot fer res?

Just en aquell moment, es va sentir un brunzit estrepitós que va fer tremolar l'aire, i una altra volada d'escarabats va travessar el cel del Montnegre. Però aquesta vegada, l'estol era tan immens que no deixava veure la llum del sol.

—Correm —va dir en Quel—, al turó Gros. D'allà dalt estant, veurem cap a on fan cap.

L'assemblea dels escarabats

Cada set anys, els grossos escarabats del Nord es congreguen al Montnegre.

Formen part de l'exèrcit els bells banyarriquers, de cos allargat i antenes esveltes, les larves dels quals s'alimenten de la fusta de les sureres. Els acompanyen els escarabats gegants, coneguts també com escanyapolls o cérvols volants, que xuclen la saba dels arbres i que són inconfusibles gràcies a les mandíbules enormes en forma de banyes. També hi són convidats els petits bequeruts, que amb la seva petita trompa perforen i malmeten les aglans per dipositar-hi

l'ou, i els curculis minadors de fulles. Però entre tots destaquen els més nocius i perjudicials: el corc de les branques, que barrina i asseca la branca de les sureres, i, sobretot, el terrible corc del suro. Aquest és el capità de l'exèrcit.

Reunits al voltant de Pedra Gentil, els escarabats van iniciar la cerimònia. Un vell corc del suro, enfilat al dolmen, va arengar els combatents:

—Germans: hem arribat fins aquí per arrabassar el suro als escarabats del Montnegre. I a fe que ho farem o hi deixarem l'esquelet.

L'eixam d'insectes, enorme i multicolor, va respondre amb entusiasme, com un grup de petits diables sorgits directament de l'infern. Un brogit eixordador feia tremolar l'aire. Els esquiroles s'apressaven a saltar de branca en branca i fugien espordits.

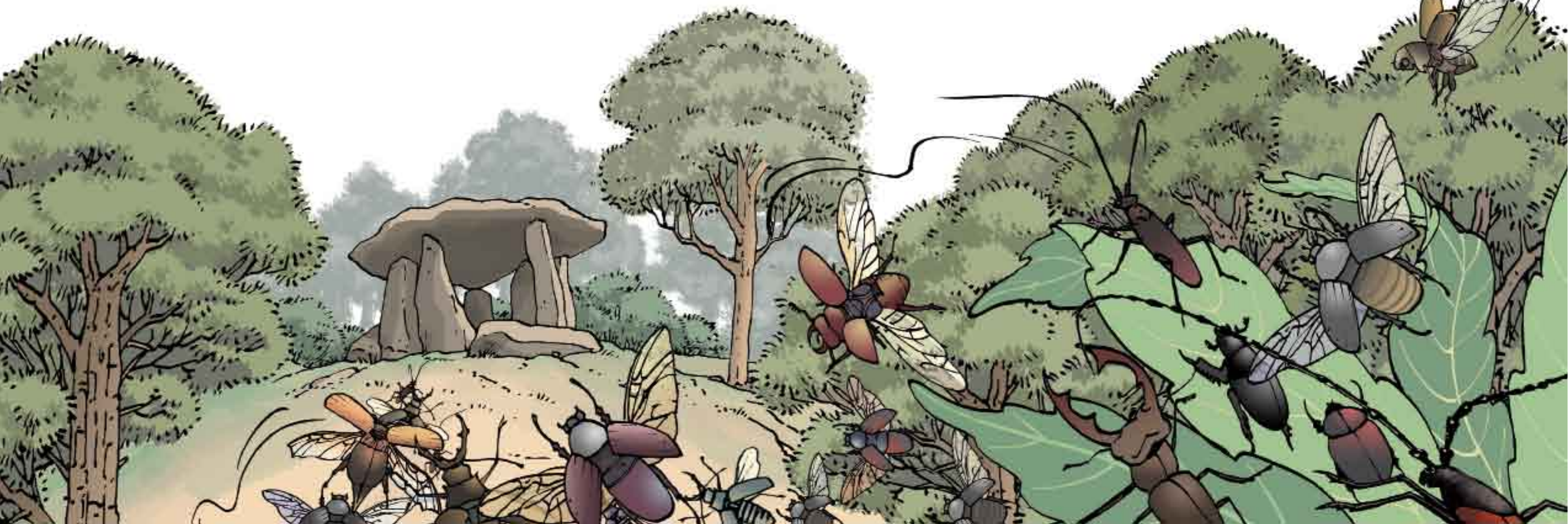
Només un formós banyarriquer, que destacava pel color brillant, i per la llargada i finor de les seves antenes, va adreçar-se al vell capità:

—Gran corc, sempre sóc amb tu. Però, no seria millor conformar-nos amb els nostres bons su-

ros del nord? La guerra no és bona consellera. I els homes? Ells viuen del suro...

—Com goses? Miserable! Em traeixes, ara? Parles de defugir la lluita? I t'atreveixes a tenir pietat dels homes? Atrapeu-lo!

I mentre un escamot d'escanyapolls perseguia el noble banyarriquer, el gran grup va aixecar el vol, en direcció al camp de batalla, a la plana del santuari del Corredor.

La gent de la muntanya

—Au, ruquets...

El Genís encoratjava els ases, que feien mandrosament el camí de tornada cap a Sant Celoni, carregats amb el suro. L'acompanyaven en Quel, el Pau i la Xara.

En una clariana del bosc van saludar un grup de carboners que feien llenya per preparar la pila del carbó. Ells no havien de patir la plaga dels corcs i els banyarriquers, però n'estaven assabentats, i es feien solidaris amb els peladors de suro:

—Sort, Genís! Molta sort, jove Quel!

Al pas de la comitiva, els gaigs abandonaven els seus amagatalls i engegaven a volar entre crits estridents: gaig, gaig, gaig... Les mallerengues piulaven, i els pica-soques blaus buscaven cues entre els rebrecs de l'escorça dels arbres.

De sobte, també sentien el reclam de la puput.

Ca l'Agustí, prop d'Olzinelles, és una masia rica. La casa té terres i boscos, i els amos lloquen sovint els carboners i els peladors de suro que treballen als boscos, i també tenen masovers, i molta gent que es cuida dels camps. Però, aquell dia, tothom estava encaparrat amb l'assumpte dels banyarriquers.

—Molta sort, jove Quel! —diu una jove pastora.

—Sort, Genís! —crida un camperol—. Ara no ens queda sinó esperar.

I mentre en Genís començava a davallar amb els ases cap a Sant Celoni, en Quel, la Xara i el Pau es van acomiadar de l'amic i van apressar el pas cap al camp de batalla, a la plana del santuari del Corredor.

La guerra dels banyarriquers

La gran plana del santuari del Corredor és un indret màgic.

És un prat extens i molt verd. Està envoltat d'un bosc densíssim de pins pinyoners. La torre del santuari del Corredor recorda un castell medieval, però en realitat s'alça com un far, enmig d'un mar verd, i serveix d'orientació als caminants.

De sobte, però sense presses, la verdor del prat canvia de color: d'entremig de les pinedes comencen a sortir escarabats i més escarabats. Uns s'arrosseguen per terra, i els altres avancen en volades irregulars. Aterren i volen. Volen i aterren. I fan un soroll estrepitós. Són la banda del Nord. Mentrestant, els animals del Montnegre s'esperen al costat sud del prat. El sol es reflecteix en els cossos metal·litzats dels coleòpters.

Enfilats dalt d'un turó proper, la Xara, el Pau i en Quel tenen una vista magnífica sobre la plana.

La topada és magnífica i, ahora, esgarrifosa. Muntanyes d'escarabats xoquen en ple vol, i cauen a terra, estabornits, o directament ferits de mort. Alguns encara belluguen. D'altres resten inerts sobre l'herba, i han perdut alguna extremitat. N'hi ha que s'enfronten en un cos a cos ferotge, sense pietat i sense treva, i es fan saltar els èlitres. Els escanyapolls arrenquen les antenes, i fins i tot el cap, als banyarriquers; els corcs i els bequeruts s'entortolliguen fins a quedar immobilitzats, i moren, exhausts. Cada cop se senten més bronzits entretallats i agònics que, finalment, s'apaguen. És un espectacle dur, d'una rara crueltat.

Quan la batalla s'ha acabat, el camp s'ha convertit en una gran estesa d'insectes sense ànima. No se sent res. Ni la remor del vent. Ni el cant dels ocells. Ni el repic del picot. Ni la veu dels homes. No res.

A la llum del foc de nit

Al costat d'una cabana de branques, un grup de peladors del suro estava reunit al voltant d'una petita foguera. Conversaven, i estaven alegres. La llum de les flames es reflectia a les cares, i accentuava l'aspecte de despreocupació. Era evident que se n'havien sortit d'una de grossa. Un noi d'uns catorze anys somreia i enraonava amb la Xara i el Pau.

—Aquesta història ens demostra que les guerres no ens porten res de bo —va dir en Quel—.

Però, vés a saber: potser, gràcies a aquestes lluites fratricides, sobreviu la indústria del suro. Si no s'eliminessin entre ells, els escarabats aviat acabarien amb totes les suredes del país.

I mentre deien això, un banyarriquer formós i noble, que destacava pel color brillant, i per la llargada i finor de les seves antenes, es passejava plàcidament damunt de l'escorça d'una alzina surera, disposat a perpetuar la nissaga de la seva espècie.